

Prijsschommelingen melk

Augustus 2016

Prijsschommelingen als gevolg van veranderingen in vraag en aanbod komen in alle markten voor. Als gevolg van de hervorming van het landbouwbeleid in de EU is de prijsvolatiliteit in de zuivel vanaf 2007 verder toegenomen. De huidige internationale zuivelmarkt wordt gekenmerkt door langdurig tegenvallende prijsontwikkelingen als gevolg van een ruim aanbod van melk wereldwijd en een wat achterblijvende vraag naar zuivelproducten. De zuivelindustrie en de melkveehouderij maken een moeilijke periode door. Het daadwerkelijke einde daarvan is nog niet in zicht, hoewel de bodem bereikt lijkt te zijn. De lange termijn vooruitzichten voor de internationale zuivelmarkt zijn goed. Nederland kan daarvan op termijn profiteren, want Nederlandse zuivel is onderscheidend op de wereldmarkt.

Dalende prijzen op de zuivelmarkt vanaf 2014

Vanaf het voorjaar van 2014 zijn de prijzen op de wereldmarkt geleidelijk gaan dalen. Het aanbod in de VS, Nieuw-Zeeland en de EU was toegenomen als gevolg van de hoge melkprijzen in 2013/2014. Tegelijkertijd liep de vraag in China terug, omdat de economie afkoelde en omdat er grote voorraden waren ontstaan. Vanaf augustus 2014 boycot Rusland agrarische producten uit de EU. Rusland was een belangrijke afnemer van zuivelproducten en met name kaas uit de EU. De combinatie van deze factoren, en de verslechterende economie en koopkracht in olie producerende landen en de aanhoudende politieke instabiliteit in het Midden-Oosten en Afrika, heeft geleid tot een daling van de prijzen van commodity's en andere zuivelproducten. De Europese Commissie verwacht in 2016 een beperkte groei van de melkproductie (>1%) in de EU (Short-Term Outlook, DG Agri, Summer 2016). De groei van de melkproductie in de VS houdt aan als gevolg van een gunstige verhouding tussen melkprijs en voerkosten. Positief is, dat de export naar China lijkt aan te trekken. In een aantal EU-landen neemt de melkproductie af.

Rabobank (Kwartaalbericht Zuivel 3^e Kwartaal 2016) houdt er rekening mee dat een daadwerkelijk herstel van de internationale markten pas begin 2017 zal optreden. Wel lijkt het er volgens Rabobank op dat de bodem bereikt is.

De lange termijn verwachtingen blijven goed

OECD-FAO (Agricultural Outlook 2016-2025) verwachten dat de vraag naar zuivel op de wereldmarkt in de komende 10 jaar zal blijven stijgen. Als resultaat van de ontwikkeling van de vraag en het aanbod verwachten FAO-OECD een stijging van de nominale prijzen op de middellange termijn. De groei van de vraag komt zal vooral uit Azië, Latijns-Amerika, het Midden-Oosten en Noord-Afrika moeten komen.

De VS, Nieuw-Zeeland en het noordwesten van de EU zullen de belangrijkste gebieden zijn van waaruit aan de groeiende vraag voldaan zal kunnen worden, dit in aanvulling op de groei van het aanbod in Azië, Afrika en Zuid-Amerika zelf. Deze laatste productietoename zal onvoldoende zijn. De export van zuivel door de EU is de laatste jaren gegroeid. De importen zijn afgenomen.

Nederland concurrerend op wereldmarkt

De Nederlandse zuivel is concurrerend op de wereldmarkt. Dankzij het vakmanschap, productiviteit, efficiency, kwaliteit en verduurzaming is de Nederlandse zuivel in een prima positie om aan de toenemende vraag op de wereldmarkt te kunnen gaan voldoen. Dat geldt voor melkveehouders en zuivelindustrie beide, vooral door hun samenwerking in de keten.

De efficiency van de Nederlandse zuivel blijkt onder meer uit het feit dat we tot de landen behoren met de laagste uitstoot van broeikasgassen per kg melk (1,27 kg CO₂ eq./kg melk, sectorrapportage LEI, 2013).

De zuivelsector is belangrijk voor de Nederlandse economie. Van elke euro die in het buitenland wordt verdiend komt 8 cent voor rekening van de zuivel (Rapport De Witte Motor, Roland Berger, 2015).

Prijzen schommelen

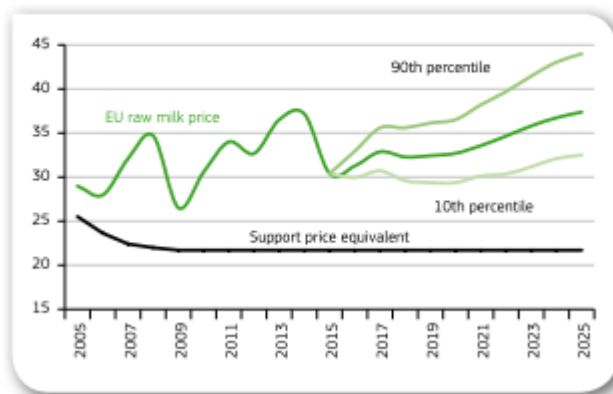
Als gevolg van de ontwikkeling van vraag en aanbod verwacht de Europese Commissie dat de gemiddelde melkprijzen in de EU tot 2020 zullen schommelen rond 32-33 cent/kg. Daarna zullen volgens de Commissie de melkprijzen verder stijgen, maar fluctuerend binnen een ruime bandbreedte. (Figuur 1). Deze prognose ligt duidelijk boven het huidige niveau.

Prijsschommelingen melk

Augustus 2016

Projected level and possible paths for:

Graph 3.10 EU farm-gate milk price, real fat content (EUR ct/kg)

Figuur 1, bron: Europese Commissie

Prijsschommelingen zijn onvermijdelijk in elke markt. In de zuivel geldt dat weersveranderingen (droogte, te veel regen, kou) in bepaalde productie gebieden het aanbod kunnen beïnvloeden. De vraag kan bijvoorbeeld beïnvloed worden door afkoeling van de economie in bepaalde markten, door te hoog opgelopen prijzen (vraaguitval) of door wisselkoersveranderingen.

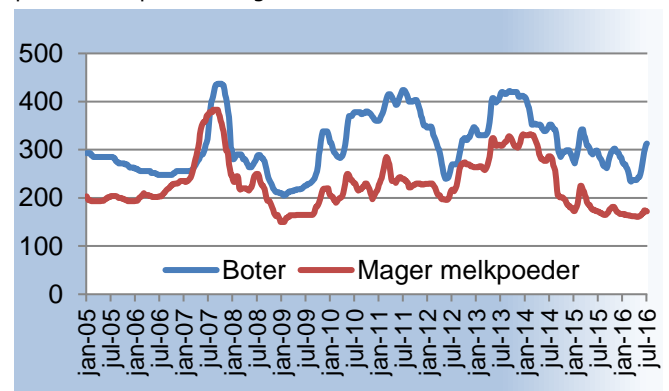
Risicobeheer individuele verantwoordelijkheid

Het managen van de risico's die prijsschommelingen met zich meebrengen is de verantwoordelijkheid van individuele ondernemers: melkveehouders en zuivelverwerkers. Melkveehouders kunnen bijvoorbeeld een reserve aanleggen of hun financiële verplichtingen in goede tijden verminderen. Zuivelondernemingen kunnen hun risico's spreiden (geografisch, producten portfolio).

Nederlandse melkveehouders hebben sinds 2007 ervaring met prijsschommelingen.

De meeste melkveehouders kiezen er als de opbrengstprijzen tegen vallen voor hun kosten/uitgaven zo veel mogelijk te beperken in afwachting van betere tijden. Daar hebben ze ervaring mee. Met behulp van een liquiditeitsplanning kunnen melkveehouders inkomsten en uitgaven beter op elkaar afstemmen. Het bijzondere van de huidige situatie is, dat de periode van lage prijzen uitzonderlijk lang is. Dat maakt het extra moeilijk om deze goed door te komen. Zuivelondernemingen doen hun uiterste best om een opti-

male melkprijs uit de markt te halen. Waar mogelijk worden de risico's gespreid en worden prijsschommelingen afgevlakt. Zuivelondernemingen zijn ook afhankelijk van de marktsituatie. De zuivelondernemingen hebben regelmatig contact met hun leden/leveranciers over de hoeveelheid melk die de veehouders in het komende jaar/jaren denken te gaan produceren. Op basis daarvan en de marktmogelijkheden die zuivelondernemingen zien, hebben zij hun productiecapaciteit uitgebreid.

Figuur 2, Nederlandse notering boter en mager melkpoeder, € per 100 kg, exclusief BTW, af fabriek
bron: ZuivelNL

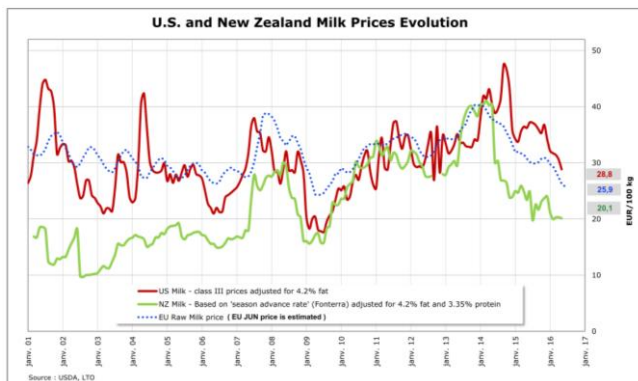
Europese zuivelmarkt gekoppeld aan wereldmarkt

Het zuivelbeleid van de Europese Unie is in de afgelopen 10 jaar fundamenteel gewijzigd, in de richting van een markt gestuurde economie. Daar is lang en zorgvuldig over gediscussieerd in heel Europa, ook in Nederland. De wijzigingen houden in dat ondersteuning van de markt door de Europese Commissie grotendeels is verdwenen. In plaats daarvan ontvangen melkveehouders nu een directe bedrijfstoelag (omgerekend ruwweg neerkomend op 3,5 cent per kg melk, waarvan 2,5 cent gerelateerd aan melk). Er zijn sinds 2007 (met een korte onderbreking in 2009) geen export subsidies meer. Daardoor is de Europese zuivelmarkt sindsdien sterk gekoppeld aan de wereldmarkt. Schommelingen op de wereldmarkt leiden daardoor tot schommelingen op de EU markt (Figuur 3). Na de hervormingen is de mogelijkheid tot interventie van mager melkpoeder en boter overgebleven. De prijs is zodanig laag gesteld, dat sprake is van een uiterste redmiddel (vangnet). Daarvan wordt momenteel gebruik gemaakt. Daarvoor gebeurde dit voor het laatst in 2009. Bij al deze veranderingen hadden

Prijsschommelingen melk

Augustus 2016

de melkquota die in 1984 waren ingevoerd, geen zin meer. Daarom zijn deze per 1 april 2015 beëindigd.

Figuur 3, bron: Europese Commissie

Ook sterke schommeling in 2008/2009

Ook in 2008/2009, in een situatie met melkquota, is er sprake geweest van sterke prijsschommelingen. Daar hebben we van geleerd dat aanbodbeheersing in de EU niet werkt om een sterke prijsdaling te voorkomen.

Nieuwe markt instrumenten niet nodig

Prijsvorming van de meeste agrarische producten vindt plaats op internationale markten. Dit leidt tot de suggesties dat het meer perspectief biedt om ondernemers te helpen om prijsschommelingen te hanteren, dan om prijsschommelingen tegen te gaan (Policy Responses and Recommendations from ULYSSES project EU, 2015).

Sommigen stellen voor om in tijden van lage prijzen een vorm van aanbod beheersing te introduceren als crisis management. Dit werkt alleen als de EU geen zuivel zou importeren, noch exporteren. Omdat de EU zuivelmarkt als gevolg van de jarenlange beleidswijzigingen gekoppeld is aan de wereldmarkt werkt aanbod beheersing niet (meer). Invoer van buiten de EU zou de als gevolg van aanbod beheersing ontstane ruimte onmiddellijk opvullen. Anderen pleiten voor het zogenoemde Canadese model: een gesloten systeem in de EU, zonder noemenswaardige export en import, waarbij net voldoende melk wordt geproduceerd voor de eigen vraag. In theorie kan dan de melkprijs kunstmatig hoog gehouden worden. Dit past niet bij alle internationale verplichtingen (WTO, vrijhandelsakkoorden) die de EU is aangegaan. Voor een land als Nederland, met 20% export naar derde landen, zou het leiden tot een volumekorting van 20% voor alle melkveehouders.

Ernst & Young hebben in 2013 in een rapport in opdracht van de Europese Commissie geconcludeerd dat geen nieuwe beleidsinstrumenten voor de zuivel geïntroduceerd zouden moeten worden. Sturing van het aanbod werd ronduit afgewezen. Dit rapport is tijdens een zuivelconferentie van de Europese Commissie op 24 september 2013 in Brussel gepresenteerd en door de overgrote meerderheid van de deelnemers geaccepteerd.

http://ec.europa.eu/agriculture/events/2013/milk-conference/ernst-and-young-report_en.pdf

De Europese Commissie heeft twee steunregelingen voor (melk)veehouders in voorbereiding, waarvan één als voorwaarde heeft, dat de melkproductie ten opzichte van een referentieperiode verlaagd wordt. Hiervoor is €150 miljoen beschikbaar. De andere geeft lidstaten de mogelijkheid om een nationale enveloppe (voor NL €22,95 miljoen) te besteden aan het in balans brengen van vraag en aanbod door een bevrozing of structurele vermindering van de melkproductie of een herstructurering van de sector. De NZO steunt het standpunt van LTO dat deze middelen ingezet zouden moeten worden om de fosfaat productie op korte termijn terug te dringen.